

მნიშვნელოვანი საფუძვლით პარტნიორის გარიცხვა შემდგომი პასუხისმგებლობის საზოგადოებრივად

პროფ. დოქ. ირაკლი ბურდული**

ასოც. პროფ. დოქ. ნათია ჩიტაშვილი***

I. შესავალი და საკითხის დასმა

თანამედროვე საკორპორაციო სამართალში¹ კომპანიიდან პარტნიორის გარიცხვის საკითხი აქტუალურია. კორპორაციულ პრაქტიკაში ხშირია შემთხვევები, როდესაც საზოგადოებაში პარტნიორებს შორის პიროვნულ დონეზე

იმგვარად რთულდება ურთიერთობა, რომ საწარმო პრაქტიკულად ვეღარ ახერხებს ფუნქციონირებას, რადგანაც ძირითადი პოლიტიკის განმსაზღვრელი ორგანო საერთო კრების სახით, „პარალიზებული“ და ვერ ასრულებს შიდაორგანიზაციული ნების ფორმირების ფუნქციას. მსგავს შემთხვევაში საკითხის იურიდიულ გადაწყვეტას შეუძლია კომპანიის ეკონომიკური ცხოვრების ეგზისტენციალურობაზე გავლენის მოხდენა: საქმიანობის შემდგომი გაგრძელების შეუძლებლობისას ან მოხდება საწარმოს ლიკვიდაცია² და იგი რეესტრიდან ამოიშლება, ან საზოგადოება ჩამოიცილებს „ურჩ“ პარტნიორს და გააგრძელებს არსებობას. საქართველოში კორპორაციული ეკონომიკის ძირითად სამართლებრივ ფორმას შპს³ წარმოადგენს, რაც სხვადასხვა მიზეზით აიხსნება⁴. სასამართლო პრაქტიკაც, დავათა არსებობის ფონზე, ყურადღებას უპირატესად შპს-ს უთმობს. ამიტომ წინამდებარე სტატია შპს-ში წევრობის სტატუსის იძულებით დაკარგვას ეხება.

ქართული საკორპორაციო სამართალი შპს-დან პარტნიორის გარიცხვის ორ ძირითად საფუძველს იცნობს⁵. პირველი, უკავშირდება შე-

* წინამდებარე კვლევა ავტორების მიერ მცირედი ცვლილებებით გამოქვეყნდა ინგლისურ ენაზე ტალტეკის ევროპული კვლევების ჟურნალში: Burduli I., Chitashvili N., Expulsion of a Shareholder from a Limited Liability Company on Substantial Grounds, TalTech Journal of European Studies, Vol. 10, Issue 2, September, 2020, 7-27.

** ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტის პროფესორი, დეკანის მოადგილე, საკორპორაციო, საბანკო და ეკონომიკური სამართლის ინსტიტუტის ხელმძღვანელი, დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ეროვნული ცენტრის ხელმძღვანელი, თბილისის ღია უნივერსიტეტის სამართლისა და ეკონომიკის ცენტრის ხელმძღვანელი, მენარმეთა შესახებ საქართველოს კანონის პროექტის სამუშაო ჯგუფის წევრი, უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულებების აკრედიტაციის საბჭოს თავმჯდომარე.

*** ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტის ასოცირებული პროფესორი, თანამედროვე კერძო სამართლის ინსტიტუტის წევრი, დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ეროვნული ცენტრის აღმასრულებელი დირექტორი, საქართველოს მედიატორთა ასოციაციის აღმასრულებელი საბჭოს წევრი, მედიატორი, ტრენერი.

¹ მართალია, წინამდებარე სტატია საკითხს პოსტსაბჭოთა ქართული სამართლის მაგალითზე განიხილავს, თუმცა ეს, რასაკვირველია, არ ნიშნავს მის არააქტუალურობას ზოგადად კორპორაციულ სამართალში, რაც სხვადასხვა წყაროზე მითითებისას ნაშრომში ნათლად წარმოჩინდება.

² ან რეორგანიზაცია. თუმცა ეს უკანასკნელი მსგავს სიტუაციაში ასევე რთულად განსახორციელებელია.

³ რეგისტრირებული (*incorporated/registered*) კომპანიების 95% სწორედ შპს-ზე მოდის.

⁴ ბურდული ი., მახარობლიშვილი გ., მალრაძე გ. (2019), *შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოება საქართველოში: არსებული რეალობა და რეგულატორული დეფიციტი*, გამომცემლობა „ურისტების სამყარო“, თბ., 6-10.

⁵ ჭანტურია ლ., ნინიძე თ. (2003), *მენარმეთა შესახებ კანონის კომენტარი*, 64 და მომდ.; ბურდული ი. (2013), სა-

სატანის ვალდებულების დარღვევას, მეორე კი ზიანის მიყენებას. პირველ საკითხთან მიმართებით საქართველოში არსებობს საკანონმდებლო მოწესრიგება და მეტ-ნაკლებად ერთიანი სასამართლო პრაქტიკა.⁶ თუ შესატანის განუხორციელებლობის იურიდიული შედეგი - ნევროზის სტატუსის დაკარგვა, მოცემულია მენარმეთა შესახებ კანონში,⁷ რომელიც საკორპორაციო სამართლის ძირითადი წყაროა, სხვა საფუძვლების თაობაზე კანონი დუმს. ხელშეკრულების თავისუფლების პრინციპიდან გამომდინარე, მსგავსი მოწესრიგების ასახვა საზოგადოების წესდებაში დაფუძნებული იქნებოდა პარტნიორთა ნების ავტონომიაზე, რაც ამავდროულად იქნებოდა წინაპირობა სხვა საფუძვლით პარტნიორის საზოგადოებიდან გარიცხვის უფლების რეალიზებისა. აღნიშნულ შემთხვევაში მოთხოვნის იურიდიული საფუძველი კონკრეტული საწესდებო ნორმის დარღვევა იქნებოდა. მაგრამ საკითხი რთულდება, როდესაც წესდებაც არ შეიცავს რაიმე მოწესრიგებას აღნიშნულთან დაკავშირებით, რაც ორი მიმართულებით აყალიბებს მსჯელობას: (1) წესდებაში გაუთვალისწინებლობის (გარდა კანონით გათვალისწინებული შესატანის განუხორციელებლობის საბაზით პარტნიორის გარიცხვისა) შემთხვევაში მნიშვნელოვანი საფუძვლით საზოგადოებიდან პარტნიორის გარიცხვა დაუშვებელი უნდა იყოს⁸ და, (2) მიუხედა-

ვად წესდებით საკითხის მოუწესრიგებლობისა, სამოსამართლო სამართლის საფუძველზე შესაძლებელი გახდებოდა მნიშვნელოვანი საფუძვლისას პარტნიორის საზოგადოებიდან გარიცხვა.⁹ ქართული კერძო სამართალი გერმანულთან ავლენს სიახლოვეს. შესაბამისად, საინტერესო იქნებოდა საკითხი იმის თაობაზე, გამოდგებოდა თუ არა გერმანული პოზიტიურსამართლებრივი გადანყვევის გზა ქართული სამართლისათვის თუ იგი მხოლოდ პოლიტიკურსამართლებრივი ინსპირაციის საფუძველი შეიძლება გამხდარიყო.

სტატიის ავტორთა აზრით, წესდებაში სათანადო საფუძვლების გაუთვალისწინებლობა არ უნდა კრძალავდეს პარტნიორის გარიცხვას. მიზანშეწონილია, არჩევანი კომპანიის შემდგომი ფუნქციონირების სასარგებლოდ გაკეთდეს, ვინაიდან ორგანიზაციული წარმონაქმნი ძირითადი სოციალურ-მატერიალური დოვლათის შემქნელია ქვეყანაში და მისი წარმატებული საქმიანობა არ უნდა გადაყვეს პარტნიორის ინდივიდუალურ ინტერესს, რომლის არაკეთილსინდისიერი ქმედებითაც ერთობლივი მიზნის მიღწევა შეუძლებელი ხდება.

წინამდებარე სტატიაში რამდენიმე საკითხზე გამახვილდება ყურადღება: გერმანული სამართლის რეცეფციასა და საკითხის ქართული გადანყვევის კონტექსტში მის მნიშვნელობაზე; გარიცხვის საფუძვლებისა და დაშვების წინაპირობების დახასიათებაზე; საზოგადოების მაფორმირებელ ელემენტებსა და საზოგადოების ხელშეკრულების იურიდიულ ბუნებაზე; გრძელვადიანი სახელშეკრულებო ურთიერთობის მოშლის ზოგადკერძოსამართლებრივი რეჟიმით პარტნიორის გარიცხვის დასაშვებობასა და ხელშეკრულების მოშლის კლასიკური ბუნების მოდიფიცირებაზე, გულისხმობისა და ლოიალობის ვალდებულების დარღვევის პარტნიორის გარიცხვის საფუძველად გამოყენების შესაძლებლობაზე.

აქციო სამართლის საფუძვლები, II ტომი, თბ., 87 და მომდ; ბურდული ი., მაღრაძე გ. (2019), 'შპს-დან პარტნიორის გარიცხვის საფუძვლები', სამართლის და ეკონომიკის ცენტრის წელიწადური 2019, 25-49.

⁶ „მენარმეთა შესახებ კანონის“ მე-3 მუხლი. საკითხთან დაკავშირებით იხ. ასევე ქართული სასამართლო პრაქტიკა: სუს სამოქალაქო, სამენარმეთა და გაკოტრების საქმეთა პალატის 2001 წ. 2 ნომბრის გადანყვევტილება შპს „არგოს“ საქმეზე #3/747-01; სუს 2002 წ. 21 მაისის განჩინება შპს „ასილთემინტერის“ საქმეზე #3/530-02; სუს # 3კ/303-01; სუს #3კ/861-01, 2001; სუს #ას-1060-1090-2011; სუს #ას-771-732-2013; სუს #ას-471-450-2015; სუს #ას-475-443-2017. გადანყვევტილებათა მოძიება შესაძლებელია შემდეგ მისამართზე: <www.supremecourt.ge>

⁷ საქართველოს პარლამენტის უწყებები, 28/10/1994 წ., #21-22.

⁸ როგორც აღნიშნული ქვემოთ ავსტრიის საკორპორაციო სამართლის მაგალითზე იქნება წარმოჩენილი.

⁹ რასაც გერმანული სამართლის დოქტრინა იცნობს.

II. გერმანული კერძო სამართლი როგორც ქართული სამართლის ინსპირაციის საფუძველი?

1. გარიცხვის საფუძვლები და საკითხის გადაწყვეტის გერმანული გზა

გერმანული საკორპორაციო სამართალი შპს-ის წევრობის დათმობის ნებაყოფლობით და იძულებით სახეს იცნობს¹⁰. კერძოდ, პარტნიორის ნების საწინააღმდეგოდ წილის დათმობის რამდენიმე შესაძლებლობა არსებობს. მნიშვნელოვანი საფუძვლით პარტნიორის საზოგადოებიდან განდევნის გარდა, ყველა ეს შესაძლებლობა კანონმდებლობით არის მოწესრიგებული. კადუცირების დროს საქმე გვაქვს კანონის 21-ე და მომდევნო პარაგრაფების დეტალურ მოწესრიგებასთან. ე.წ. ამორტიზაციის¹¹, ანუ წილის იძულებითი ამოღებისას¹² საქმე ეხება, როგორც წესი, თავად კონკრეტული სახეობის წილს კომპანიაში და არა პარტნიორის პიროვნებას. ამორტიზაციის უფლების რეალიზებისთვის შესაბამისი დათქმა¹³ უნდა იყოს მო-

ცემული საზოგადოების ხელშეკრულებაში¹⁴ წინააღმდეგ შემთხვევაში კონკრეტული კლასის წილის ამოღება, რომელსაც უნდა მოყვეს ამოღებული წილის გაქრობა (*Vernichtung*), ბათილია. პარტნიორის ნების წინააღმდეგ საზოგადოებიდან მისი განდევნის კანონმდებლობით დადგენილი საფუძვლის გარდა, გერმანულმა სამოსამართლო სამართალმა ჩამოაყალიბა პარტნიორის გარიცხვის ინსტიტუტი¹⁵ მნიშვნელოვანი საფუძვლის არსებობისას¹⁶ და მის საფუძველზე განავითარა დოქტრინა: როდესაც არსებობს არსებითი პრობლემა პარტნიორის პიროვნებაში, გაუმართლებელი წინააღმდეგობა დანარჩენ პარტნიორებთან საზოგადოებაში თანაარსებობისა, მნიშვნელოვანი საფუძველი იმისა, რომ ერთობლივი მიზნის მიღწევასა და კომპანიის ფუნქციონირებას საფრთხე ემუქრება, შესაძლებელია პარტნიორის გარიცხვა საზოგადოებიდან კომპანიის საქმიანობის შემდგომი გაგრძელების პირობით, მიუხედავად იმისა, რომ ამ უფლების რეალიზების დამაფუძნებელი ნორმა ზოგადი ან დეტალური ჩანაწერის სახით საზოგადოების ხელშეკრულებაში მოცემული არ არის.¹⁷

საკითხის გერმანული დასაბუთების დოგმატური საფუძველი, ძირითადად, სავაჭრო კოდექსის 140-ე და გერმანიის სამოქალაქო კოდექსის 737-ე პარაგრაფების სამართლებრივი გა-

¹⁰ Lutter in: Lutter/Hommelhof (Hrsg.) (2012), *GmbH-Gesetz Kommentar*, Köln, Otto Schmidt, §34 Rn. 18 ff. წევრობის დაკარგვის თაობაზე იხ. მაგ.: Grunewald B. (2017), *Gesellschaftsrecht*, 10. Auf., Tübingen, Mohr Siebeck, §13 Rn. 189 ff.

¹¹ Saenger I. (2018), *Gesellschaftsrecht*, München, Verlag Vranz Vahlen, §17 Rn. 763; Westermann in: Scholz, GmbHG Kommentar, 12. Auf., Köln Verlag Dr. Otto Schmidt, § 34 Rn. 1.

¹² Lutter in: Lutter/Hommelhof (Hrsg.) (2012), *GmbH-Gesetz Kommentar*, Köln, Otto Schmidt, § 34 Rn. 27 ff., 52ff.

¹³ Greitemann in: Saenger/Inhester (Hrsg.) (2020), *GmbHG, Handkommentar*, 4. Auf., Baden-Baden, Verlag Nomos, §34 Rn. 8. ქართულ სამართალში მსგავსი საკანონმდებლო მოწესრიგება არ გვაქვს. თუმცა ეს არ უნდა გამოიცხადდეს წილის ამოღების ინსტიტუტის დაუშვებლობას იმ შემთხვევაში, თუკი ამის თაობაზე საზოგადოების წესდებაში არის შესაბამისი მოწესრიგება. ნებაყოფლობითი ამორტიზაციის დროს საკმარისია წესდებით ზოგადი ჩანაწერის არსებობა. რაც შეეხება იძულებით ამოღებას (ე.წ. *Zwangseinziehung*), ამ შემთხვევაში საზოგადოების ხელშეკრულებაში ამოღების კონკრეტული შემთხვევები უნდა იყოს გათვალისწინებული, რათა წილის ამოღება ნამდვილად ჩაითვალოს. ეს სასურველი იქნებოდა პარტნიორის უფლების დაცვის თვალსაზრისით. თუკი იძულებითი ამოღების შესახებ სათანადო ნორმებია დადგენილი წესდებით, იგი ერთგავრი გადაფარვის

ფუნქციის მატარებელი იქნებოდა ნებაყოფლობითი ამოღების ინსტიტუტის გამოყენებისთვისაც, რადგან მიჩნეულია, რომ იძულებითი ამოღების გათვალისწინება საზოგადოებაში ხელშეკრულებაში, ავტომატურად უნდა ნიშნავდეს ნებაყოფლობითი ამოღების დაშვებასაც.

¹⁴ Thiessen in: Bork/Schäfer (Hrsg.) (2012), *GmbHG Kommentar*, 2. Auf., 2012, Köln, RWS Verlag, §34 Rn. 3.

¹⁵ სხვადასხვა ლიტერატურაზე და სასამართლო გადაწყვეტილებებზე მითითებით იხ.: Sandhaus in: Gehrlein/Ekkenga/Simon (Hrsg.) (2012), *GmbHG Kommentar*, 1. Auf., Köln, Karl Heymanns, §34 Rn. 77 ff.

¹⁶ მნიშვნელოვანი საფუძვლის ჩამონათვალი, რომელსაც საფუძვლად გარკვეული დარღვევა უდევს, სასამართლო პრაქტიკაზე მითითებით იხილეთ: Baumbach/Hueck (Hrsg.) (2019), *GmbHG Kommentar*, Auf. 22, München, C. H. Beck, § 34 Rn. 2, Rn. 3.

¹⁷ სხვათა ნაცვლად იხ.: Lutter in: Lutter/Hommelhof (Hrsg.) (2012), *GmbH-Gesetz Kommentar*, Köln, Otto Schmidt, § 34 Rn. 52ff.

აზრებაა¹⁸. ეს ეფუძნება იმ პარადიგმას, რომ გერმანიის სამოქალაქო კოდექსის 705-ე პარაგრაფი, როგორც აბსტრაქტული *bum mentis*, გამოიყენება პირთა გაერთიანების საფუძველზე ჩამოყალიბებული საზოგადოების (გერმ. *Gesellschaft*) ვინრო და ფართე/გადატანითი საზრისით¹⁹. გსკ-ის 705-ე პარაგრაფის პირდაპირი მნიშვნელობით მოცემული სამოქალაქო სამართლის საზოგადოების²⁰ იურიდიული კონსტრუქცია პერსონაფიცირებული ამხანაგური ტიპის საზოგადოების საბაზისო მოდელს²¹ ქმნის, ხოლო კაპიტალური ტიპის საზოგადოებისას რეგისტრირებული კავშირი²², საზოგადოებისთვის დადგენილი საერთო ნორმების²³ გავრცელება, ერთგვარი „დოგმატური სარტყელის მორღვევის პირობით“, ხდება ასევე შპს-ზე, როგორც კორპორაციულად მოწყობილ იურიდიულ პირზე. გასათვალისწინებელია ასევე შპს-ის ფორმის „გარდამავალი“ ბუნება: მისი პერსონალური პარტნიორული სტრუქტურა და დაახლოება ამხანაგური ტიპის საზოგადოების იურიდიულ კონსტრუქციისთან.²⁴

2. გერმანული სამართლის რეცეფცია და ქართული კერძო სამართალი

საბჭოთა კავშირის რღვევის შედეგად წარმოქმნილი ქვეყნების უმრავლესობაში თანამედროვე კერძო სამართალი უცხო სამართლის რეცეფციის²⁵, ან სამართლებრივი ტრანსპლა-

ნტის²⁶, სამართლის ტრანსფერის²⁷ მეშვეობით ჩამოყალიბდა. ამის თქმა თამამად შეიძლება საქართველოს საკორპორაციო სამართალზეც, რომელიც გასული საუკუნის 90-იანი წლებიდან მოყოლებული გერმანული სავაჭრო და საზოგადოებათა სამართლის ლოგიკური სინთეზის შედეგად ჩამოყალიბებული სამართლის დარგი იყო.²⁸ წლების განმავლობაში პერმანენტულმა „ფსევდო-რეფორმებმა“²⁹ სამართლის ტოტალური ტრანსფორმაციის პროცესი ნეკრორეცეფციამდე³⁰ მიიყვანა, რამაც ქართულ საკორპორაციო სამართალს მოუსპო კანონისმიერი

Osteuropa (WiRo), 2/2002, 53 ff; Khamidov in: Boguslavski L., Knieper R. (Hrsg.), *Wege zu neuem Recht*, Berlin, Arno Spitz GmbH Verlag; SS. 86-88; Knieper R., Chanturia L., Schramm H.J. (Hrsg.) (2008), *Grundlagen des Zivilrechtsordnung in den Staaten des Kaukasus und Zentralasien in Theorie und Praxis*, Berlin, BWV.

²⁶ საკითხთან კონტექსტში იხ.: Kurzynsky-Singer in: Kurzynsky-Singer E. (2014), *Wirkungsweise der legal transplants bei den Reformen des Zivilrechts in: Transformation durch Rezeption?*, Kurzynsky-Singer (Hrsg.), Tübingen, Mohr Siebeck, 4 f.

ფენომენის განმარტების თაობაზე მაგ.: Mattei U. (1994), 'Efficiency in Legal Transplants: An Essay in Comparative Law and Economics', *International Review of Law and Economics*, Vol.14, 3-19.

²⁷ მისი ცნების და სოციო-კულტურული ფენომენის შესახებ იხ.: ბრეგვაძე ლ. (2006), 'სამართლებრივი კულტურა გლობალიზმსა და ლოკალიზმს შორის: სამართლის ტრანსფერების ფუნქციონალური განმარტებისთვის', *თ. წერეთლის სახელმწიფოსა და სამართლის ინსტიტუტის მაცნე*, 2006/1, 5-37.

²⁸ ზოიძე ბ. (2005), *ევროული კერძო სამართლის რეცეფცია საქართველოში*, თბ., 182-188.

²⁹ Burduli I. (2013), *Gesellschaftsrecht in Georgien und seine Entwicklungstendenzen*, Kieler Ostrechts-Notizen, 1/2013, 16 Jahrgang, SS. 28-35. განვითარების სტადიათა შესახებ იხ.: ბურდული ი., მახარობლიშვილი გ., ეგნატაშვილი დ., გიგუაშვილი გ. (2016), *თანამედროვე ქართული სამენარმო სამართლის განვითარება*, გამომც. „იურისტების სამყარო“, თბ., 11-14. ფსევდო რეფორმათა შესახებ ეკონომიკურ ჭრილში იხ.: პაპავა ლ. (2015), *საქართველოს ეკონომიკა, რეფორმები და ფსევდორეფორმები*, თბ., 42 და მომდ.

³⁰ Burduli I. in: Brinkmann M., Völmann-Stickelbrock B., Effer-Uhe D. O., Wesser S., Weth S., (Hrsg.) (2018), *Dogmatik im Dienst von Gerechtigkeit, Rechtssicherheit und Rechtsentwicklung*, Festschrift für Hans Prütting zum 70. Geburtstag, Köln, Carl Heymanns Verlag, SS. 3-15.

¹⁸ Kindl J. (2019), *Gesellschaftsrecht*, 2. Auf., Baden-Baden, Verlag Nomos, §25 Rn. 19.

¹⁹ Koch J. (2019), *Gesellschaftsrecht*, 11. Auf., München, C. H. Beck, §1 Rn. 2, §3 Rn. 1; PWW/Ditfurth (2020), *BGB Kommentar*, 15 Auf., Köln, Verlag Luchterhand, §705, Rn. 1; Brinkmann M., Völmann-Stickelbrock B., Effer-Uhe D. O., Wesser S., Weth S. (Hrsg.) (2018), *Dogmatik im Dienst von Gerechtigkeit, Rechtssicherheit und Rechtsentwicklung*, Festschrift für Hans Prütting zum 70. Geburtstag, Köln, Carl Heymanns Verlag, SS. 3-15.

²⁰ GesbR – Gesellschaft bürgerlichen Rechts.

²¹ Grundform.

²² e.Verein. იხ. Kindl J. (2019), *Gesellschaftsrecht*, 2. Auf., Baden-Baden, Verlag Nomos, §2 Rn. 3.

²³ BGB § 705 ff.

²⁴ შეად. Windbichler, 2013, §22 Rn. 26.

²⁵ Knieper R. (2002), *Das neue turkmenische Zivilgesetzbuch im Überblick, Wirtschaft und Recht in*

სამართლის სახე³¹. ამან სამართალშეფარდების პროცესს გარკვეული პრობლემა შეუქმნა, რამდენადაც მოსამართლეს ხელიდან გამოაცალა ის ინსტრუმენტი, რითიც იგი სამოსამართლო სამართალს უფრო თამამად შექმნიდა³². საკითხის გადაწყვეტა პრაქტიკულ გონიერებას უნდა ემყარებოდეს, ამოდიოდეს ნაციონალური კონტექსტიდან, საჭიროებიდან და ეკონომიკურ პროცესში ჩართული ბაზარზე ოპერირებადი კომპანიისთვის გარკვეულ უპირატესობას უნდა ქმნიდეს. სამართლის დიდაქტიკური და რეგულატორული ფუნქციიდან გამომდინარე,³³ გერმანული კანონმდებლობის მსგავსი ნორმების არსებობა მიეხმარებოდა ქართველ მოსამართლეს საკითხის გადაწყვეტაში. მსგავს ნორმათა არარსებობის პირობებში კი კონტექსტუალურ-სისტემური მიდგომაც შეიძლება ყოფილიყო საკმარისი სამართლის პოლიტიკის განსაზღვრისთვის.

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსში ამხანაგობის მომწესრიგებელი ნორმები,³⁴ გერმანული სამართლიდან შემოვიდა. მართალია, კონკრეტული საკანონმდებლო ნორმები განსხვავდება ერთმანეთისაგან, თუმცა კერძო სამართლის სისტემა ურთიერთმსგავსია. ქართულ სამართალში განსახვავებულია იურიდიული პირის კონსტრუქციის მატერიალურ-სამართლებრივი გაგება, თუმცა მისი დიფუზიარული ცნე-

ბის³⁵ კრიტიკული გააზრების³⁶ შემთხვევაში შესაძლებელია იმ დასკვნამდე მისვლა, რომ ამხანაგობის ლეგალური დეფინიცია,³⁷ გერმანულის მსგავსად, აბსტრაქტულ ზე-ცნებად უნდა წარმოჩინდეს, რაც მისი გადატანითი მნიშვნელობით გავრცელებდა ასევე შპს-ის სამართლებრივ კონსტრუქციაზეც. საკითხის ამგვარი გაგება დაგვეხმარება მხოლოდ საზოგადოების ხელშეკრულების რაობისა და იურიდიული ბუნების დადგენაში, თუმცა საქართველოს სამოქალაქო კოდექსში გერმანული სამოქალაქო კოდექსის 737-ე პარაგრაფის მსგავსი ნორმის არარსებობა³⁸ საფრთხეს შეუქმნიდა გერმანული გადაწყვეტის პირდაპირ გამოყენებას ქართულ სამართალშეფარდების პროცესში.³⁹ მნიშვნელოვანია, რომ გერმანული სამართალი მნიშვნელოვანი საფუძვლისას პარტნიორის გარიცხვის დასაბუთებისას კორპორაციულსამართლებრივ ნორმებთან ერთად უთითებს ასევე გერმანიის სამოქალაქო კოდექსის 314-ე პარაგრაფზე,⁴⁰ რაც ქართულ სამართალში⁴¹ პირდაპირ შეიძლება გახდეს მოთხოვნის იურიდიულ საფუძვლად მიჩნეული. წინააღმდეგ შემთხვევაში საფიქრალი იქნებოდა ავსტრიის სასამა-

³¹ Burduli I., *Das Georgische Gesellschaftsrecht: Quo Vadis?! – Eine kurze Darstellung der Reformen und des Reformbedarfs im georgischen Unternehmensrecht, Chiusi/Burduli (Hrsg.), Rechtsvergleichung und Privatrecht im deutsch-georgischen Diskurs, Verlag Alma Mater, Saarbrücken 2019, 1-25.*

³² Burduli I. in: Brinkmann M., Völmann-Stickelbrock B., Effer-Uhe D. O., Wesser S., Weth S. (Hrsg.) (2018), *Dogmatik im Dienst von Gerechtigkeit, Rechtssicherheit und Rechtsentwicklung, Festschrift für Hans Prütting zum 70. Geburtstag, Köln, Carl Heymanns Verlag, 11 ff.*

³³ ბურდული ი. (2019), *თანამედროვე ქართული სამენარმეო სამართალი მუდმივი რეფორმირების წინაშე: მკვდრადშობილი პროცესი და საქართველო, კრებულში: სამართლისა და პოლიტიკური აზროვნების ისტორიის ნარკვევები*, წიგნი IV, ფერაძე გ. (რედ.), „მერიდიანი“, 146-175.

³⁴ 930-ე და მომდ. მუხლები.

³⁵ იურიდიული პირის ცნების განმარტებისთვის იხ.: ბურდული ი., ეგნატაშვილი დ. (2017), *საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის კომენტარში*, წიგნი I, მუხ. 24, 186 და მომდ.

³⁶ ქირია ა. (2011), *საკორპორაციო სამართლის სისტემა საქართველოში*, საკორპორაციო სამართლის კრებული, ბურდული, ი. (რედ.), გამომც. „მერიდიანი“, თბ., 17-56.

³⁷ სსკ-ის 930-ე მუხლი.

³⁸ რეცეფციის დროს იგი გამორჩენილ იქნა.

³⁹ სსკ-ის 939-ე მუხლი ითვალისწინებს ამხანაგობის, როგორც დამოუკიდებლად მოქმედი ერთეულის, შეწყვეტის საფუძვლებს და არა ერთ-ერთი მონაწილის შესაძლო გარიცხვას მნიშვნელოვანი საფუძვლის არსებობისას.

⁴⁰ იდვის საფუძველი ხანგრძლივმოქმედი სამართალურთიერთობის მოშლის ზოგადი პრინციპია, რომელიც ჯერ კიდევ საიმპერიო სასამართლოს მიერ იყო აღიარებული (იხ. შოლცის განმარტება გადაწყვეტილებაზე: Scholz, *Ausschliessung und Austritt aus der GmbH DR 1942, 1667-1670*) და ეს იურიდიული შეხედულება თანამედროვე სასამართლო პრაქტიკის ნაწილია (სასამართლო პრაქტიკაზე შემდგომი მითითებებით: Baumbach/Hueck (Hrsg.) (2019), *GmbHG Kommentar, Auf. 22, München, C. H. Beck, § 34 Rn. 2.*

⁴¹ სსკ-ის 399-ე II მუხლი.

რთლო პრაქტიკის მიერ არჩეულ გზაზე, სადაც მნიშვნელოვანი საფუძვლით პარტნიორის გარიცხვა, თუ ამის თაობაზე საზოგადოების ხელშეკრულება არ შეიცავს გარკვეულ დანაწესს,⁴² დაუშვებლად არის მიჩნეული.⁴³ მიუხედავად გაბატონებული მოსაზრებისა და იურიდიულ ლიტერატურაში გამოთქმული კრიტიკისა,⁴⁴ ავსტრიის სასამართლოს თავისებური მიდგომა აქვს საკითხისადმი, რაც კანონმდებლის შეგნებული დუმილითა და ღია ხარვეზის დეტოვების მოტივით აიხსნება.⁴⁵ საქართველოში მსგავსი მიდგომა ვერ გამართლდებოდა ვერც ისტორიული განმარტებით და ვერც სამართლის პოლიტიკით თვალსაზრისით.

III. ქართული სამართლის თვითმყოფადი გზა – პარტნიორის გარიცხვა გრძელვადიანი სახელშეკრულებო ურთიერთობის მოშლის ზოგადკერძო სამართლებრივ რეჟიმში

კონცეპტუალურ დონეზე ქართული სამართლით გადანაცვების გზა პარტნიორის იძულებითი გარიცხვისათვის გრძელვადიანი სახელშეკრულებო ურთიერთობის მოშლის (სსკ-ის 399-ე II მუხლი) სამართლებრივი რეჟიმის გამოყენებას უნდა გულისხმობდეს. აღნიშნული საკითხის ანალიზი, უპირველესად, საჭიროებს ხელშეკრულების მოშლის კლასიკური მნიშვნელობის მოდიფიცირებას, ადაპტირებას კორპორაციულსამართლებრივი კონტექსტისადმი, საზოგადოების ხელშეკრულების ორსახოვანი სა-

მართლებრივი ბუნების⁴⁶ წარმოჩენითა და საზოგადოების ეგზისტენციალურობის შენარჩუნებით.

1. საზოგადოების ხელშეკრულების ორსახოვანი ბუნება, გაერთიანების მაფორმირებელი ელემენტები და ხელშეკრულების მოშლის კონსტრუქციის სახეცვლილება

სამენარმეო საზოგადოება პირთა გაერთიანების ნაირსახეობას წარმოადგენს⁴⁷ იგი ზეინდივიდუალური ინტერესით ხასიათდება⁴⁸, სადაც ერთობლივი მიზნის მიღწევა პარტნიორთა ნების ეპიცენტრში დგას⁴⁹. თავად საზოგადოებაც სახელშეკრულებოსამართლებრივ საფუძველზე ყალიბდება და მის მონაწილეებს, მონაწილეებსა და კორპორაციას, უფრო ფართე გაგებით კორპორაციასა და სხვა სტიქიჭოლდერებს შორის ვალდებულებითსამართლებრივ ურთიერთობას აყალიბებს.⁵⁰ საზოგადოება „ხანგრძლივმოქმედ ვალდებულებითურთიერთობად“ ითვლება⁵¹, რომელიც ვალდებულებითსამართლებრივი კავშირის ჩამოყალიბების შემდეგ დამოუკიდებლად მოქმედ ორგანიზაციულ ერთეულად გარდაიქმნება. შესაბამისად, საზოგადოების წესდებას გაერთიანების დამაფუძნებელ⁵² ორგანიზაციულ ხელშეკრულება-

⁴² მიუხედავად ავსტრიული საკორპორაციო სამართლის გერმანულთან ძალიან დიდი მსგავსებისა. შეად. მაგ.: Kalss S., Burger C., Eckert G. (Hrsg.) (2003), *Die Entwicklung des österreichischen Aktienrechts*, Wien, Linde Verlag, 35 ff.

⁴³ უპირველეს ყოვლისა იხ. ავსტრიის უზენაესი სასამართლოს 1953 წ. 25 ნოემბრის გადანაცვებულება: OGH 1 Ob 600/53.

⁴⁴ სხვათა ნაცვლად იხ.: Korn S. (2017), *Der störende GmbH-Gesellschafter*, Hamburg, Diplomica Verlag, 49 ff.

⁴⁵ 17.10.2006. OGH 1 Ob 135/06v. ავსტრიის მენარმეთა კოდექსის (UGB) 140-ე პარაგრაფის ანალოგიით გამოყენების შესაძლებლობას კი სასამართლო პრაქტიკა (14.9.2011. OGH 6 Ob 80/11z.) არ იძლევა.

⁴⁶ Schmidt K. (Hrsg.) (2011), *Münchener Kommentar zum Handelsgesetzbuch*, 3. Auf., München, Verlag C. H. Beck, §105 Rn. 114.

⁴⁷ Hopt in: Baumbach/Hopt (Hrsg.) (2018), *HGB Kommentar*, 38. Auf., München, C. H. Beck, §105 Rn. 1 f.

⁴⁸ Raiser, T., Veil, R. (2006), *Recht der Kapitalgesellschaften*, 4. Auf., München, Verlag Franz Vahlen, S.8

⁴⁹ Henssler/Strohn (Hrsg.) (2014), *Gesellschaftsrecht*, 2 Auf., München, Verlag C. H. Beck, § 705 Rn. 2.

⁵⁰ ეკონომიკურ მეცნიერებაში დამკვიდრებული *nexus of contract*-ის კონცეფციის იურიდიული განმარტების შესახებ იხ.: კრაკმანი რ., არმორი ჯ., დევისი პ., ენრიკესი ლ., ჰანსმანი პ., ჰერტიგი ფ., ჰოპტი კ., კანდა პ., პარგენდლერი მ., რინგე ვ.გ., როკი ე. (2019), *საკორპორაციო სამართლის ანატომია, შედარებითი და ფუნქციური მიდგომა*, მთარგ. ქოჩიაშვილი ა., მაისურაძე, დ., გერმანიის საერთაშორისო თანამშრომლობის საზოგადოება (GIZ), თბ., 7-12.

⁵¹ PWW/Ditfurth (2020), *BGB Kommentar*, 15 Auf., Köln, Verlag Luchterhand, §705, Rn. 2.

⁵² Windbichler C. (2013), *Gesellschaftsrecht*, 23. Auf., München, Verlag C. H. Beck, §6 Rn 2.

დაც⁵³ განიხილავენ. პარტნიორის პიროვნებაში არსებულმა პრობლემამ შეიძლება საფრთხე შეუქმნას საერთო მიზნის განხორციელებას და საქმე კომპანიის ფუნქციონირების შეწყვეტამდე მიიყვანოს. ეს კი არარაციონალური გადაწყვეტის გზა იქნებოდა იმ ბიზნეს ნარმონაქმნისთვის, რომლის საქმიანობაც რენტაბელური და მომგებიანია, ყავს მომხმარებელთა ფართო წრე, მასში მრავალი თანამშრომელია დასაქმებული. კომპანია სოციალურ-მატერიალური სიკეთის შემქმნელია ბაზარზე და ამიტომ მიზანშეწონილი იქნებოდა მოსამართლეს, საქმის გარემოებებიდან და მტკიცებულებათა ერთობლიობიდან გამომდინარე, მიეღო გადაწყვეტილება მნიშვნელოვანი საფუძვლის არსებობისას დამრღვევი პარტნიორის საზოგადოებიდან გარიცხვის და საზოგადოების შემდგომი ფუნქციონირების გაგრძელების თაობაზე. შესაბამისად, სასურველი იქნებოდა ვალდებულებითსამართლებრივი ურთიერთობის დასრულება პრობლემურ პარტნიორთან ისე, რომ კომპანიის არსებობისთვის შექმნილ ხელშეკრულებას კვლავ გაეგრძელებინა მოქმედება. ეს კი მხოლოდ მაშინ იქნებოდა შესაძლებელი, თუ საზოგადოების ხელშეკრულების ორბუნებოვნებას ვალიარებდით.⁵⁴

საზოგადოების კერძოსამართლებრივი კონსტრუქცია ვერ დაეფუძნება მარტოოდენ სამოქალაქოსამართლებრივი ინსტიტუტების ვინრო განმარტებას მათში თავისებური კორპორაციულსამართლებრივი სეგმენტების შემოტანის გარეშე, რომელთა უგულებელყოფის პირობებში ამა თუ იმ საზოგადოებრივსამართლებრივი სპეციფიკური ურთიერთობის მონესრიგება მოკლებული იქნება პრაქტიკულ გონიერებას.

გაერთიანების სტრუქტურის (*Verbandsstruktur*) ელემენტთა შემოტანით საზოგადოების ხელშეკრულება უკვე სცდება ტიპური შიდა

საზოგადოებისათვის (*Innengesellschaft*)⁵⁵ დამახასიათებელ ორბიტას და საფუძველი ეყრება არა მხოლოდ წმინდა სახის ვალდებულებითსამართლებრივითობას შიდა საზოგადოების კონტექსტში, არამედ იგი (ხელშეკრულება) წარმოადგენს იურიდიულ ნიადაგს დამოუკიდებლად მოქმედი ერთეულის ორგანიზაციული სტრუქტურისა, რომელიც მესამე პირთან ურთიერთობაში გვევლინება უფლებამოუნარიანობის მატარებელ სუბიექტად. აღნიშნულის გავლენით ხელშეკრულების მოშლა კონკრეტულ პარტნიორთან არ უნდა იწვევდეს ამ ხელშეკრულების რღვევას იმ ზეინდივიდუალური მიზნის გათალისწინებით, რაც სხვა პარტნიორების გაერთიანებაში ნევრობით განსახიარდება. ის, რომ ორგანიზაციული ხელშეკრულება ერთგვარად არღვევს წმინდად ვალდებულებითსამართლებრივ პარადიგმას ასევე კარგად ვლინდება ხარვეზიანი საზოგადოების (ე.წ. *die fehlerhafte Gesellschaft*) მოძღვრებაში,⁵⁶ რომელსაც საკორპორაციო სამართალში დიდი მნიშვნელობა ენიჭება. ამით მესამე პირთა თვალში ხდება თუნდაც ხარვეზით ჩამოყალიბებული გაერთიანების უხარვეზოდ მიჩნევა, რათა სამოქალაქო ბრუნვის სტაბილურობისა და სამართლებრივი უსაფრთხოების მიზნის იდეა იქნეს შეძლებისდაგვარად უზრუნველყოფილი. ამიტომაც საუბრობენ იურიდიულ ლიტერატურაში, რომ “ჩვეულებრივი” ვალდებულებითსამართლებრივი ურთიერთობის საპირწონედ ორგანიზაციულ ხელშეკრულებაში ინკორპორირებული და მის საფუძველზე ჩამოყალიბებული გაერთიანება უფრო მეტი სტაბილურო-

⁵³ MünchKommBGB/Schafer §705 Rn 158, ციტირებულია: Kindl J. (2019), *Gesellschaftsrecht*, 2. Auf., Baden-Baden, Verlag Nomos, §5 Rn. 13

⁵⁴ სხვათა ნაცვლად იხ. Roth in: Roth/Altmeppen (Hrsg.) (2012), *GmbHG Kommentar*, 7. Auf., München, C. H. Beck, §2 Rn. 10.

⁵⁵ შიდა და გარე საზოგადოებათა შესახებ: Henssler/Strohn (Hrsg.) (2014), *Gesellschaftsrecht*, 2. Auf., München, Verlag C. H. Beck, § 705 Rn. 2, Rn. 7; Kindl J. (2019), *Gesellschaftsrecht*, 2. Auf., Baden-Baden, Verlag Nomos, §2 Rn. 9; *societas*-თან შედარების კონტექსტში იხ.: Koch J. (2019), *Gesellschaftsrecht*, 11. Auf., München, C. H. Beck, §2 Rn. 2.

⁵⁶ სხვათა ნაცვლად მაგალითად: Gummert/Weipert (Hrsg.) (2009), *Münchener Handbuch des Gesellschaftsrechts*, Band 1, 3. Auf., München, C. H. Beck, §47 Rn. 4.

ბით, „ეგზისტენციალური მდგრადობით“ (*Bestandskraft*) ხასიათდება.⁵⁷

საზოგადოების ეგზისტენციალური მიზნის შენარჩუნების აუცილებლობისა და ორგანიზაციული ხელშეკრულების შერეული ბუნების გათვალისწინებით, პარტნიორთან გრძელვადიანი სახელშეკრულებო ურთიერთობის მოშლის რეჟიმი უნდა მოდიფიცირდეს და მოერგოს კორპორაციულსამართლებრივ თავისებურებას. კერძოდ, ვალდებულების დამღვევ პარტნიორთან ბოჭვითი ურთიერთობის მოშლა გავლენას ვერ მოახდენს საზოგადოების მთლიანი ხელშეკრულების რღვევასა და ორგანიზაციის დაშლაზე. ამით იმის აღიარებამდე მივდივართ, რომ იშლება მხოლოდ საზოგადოებასა და კონკრეტულ პარტნიორს შორის ვალდებულებითსამართლებრივი კავშირის შრე, მაგრამ ნარჩუნდება საზოგადოების ზოგადი სადამფუძნებლო საწყისი - საზოგადოების ხელშეკრულების სახით. ქართული სამართალი ხელშეკრულების ობიექტური განმარტების თეორიას ემხრობა, რომლის დროსაც გადაწყვეტია ხელშეკრულების მიზნის მხარეთა საერთო განზრახვის დადგენა და აღსრულება.⁵⁸ ამიტომაც ხელშეკრულების მოშლის სპეციალურობა, მისი კლასიკური ბუნების მოდიფიცირება, გულისხმობს საზოგადოებისა და მისი საქმიანობის შენარჩუნებას, პარტნიორთა სადამფუძნებლო, სანესდებო ნების აღსრულებას. ხელშეკრულების მოშლის წინაპირობები უცვლელად ნარჩუნდება, თუმცა არ ირღვევა გაერთიანების იურიდიული საფუძველი, რამეთუ პარტნიორთან ხელშეკრულების მოშლის არსობრივი მიზანი სწორედ საზოგადოების გადარჩენაა. სწორედ ამ კორპორაციული საჭიროების მხედველობაში მიღებით უნდა განიმარტოს და დაკვალიფიცირდეს კონკრეტულ პარტნიორთან

საზოგადოების ხელშეკრულების მოშლა, ამ სამართლებრივი დაცვის მექანიზმის ზოგადცნობითი ტელეოლოგიური საზრისით.

2. ვალდებულების დარღვევა, როგორც ზოგადი ნორმატიული წინაპირობა გრძელვადიანი სახელშეკრულებო ურთიერთობის მოშლისთვის

ხელშეკრულების მოშლის მექანიზმის გამოყენებით პარტნიორის გარიცხვის საკითხი უცილობლად მოითხოვს ხელშეკრულების მოშლის ნორმატიული წინაპირობების ანალიზს.

საქართველოს კონსტიტუციით აღიარებული მენარმეობის თავისუფლება ხელშეკრულების თავისუფლების კერძოსამართლებრივი პრინციპით რეალიზდება. ხელშეკრულების თავისუფლება მიჩნეულია ბაზარზე ორიენტირებული კონკურენტუნარიანი ეკონომიკური წესრიგის საფუძვლად, თუმცა ხელშეკრულება არ შეიძლება იქცეს მხარეთა ბორკილად და ეკონომიკურ სუბიექტთა საქმიანობის შემაფერხებელ ფაქტორად⁵⁹. ამიტომაც ხელშეკრულების თავისუფლების ელემენტია ასევე თავისუფლება ხელშეკრულებიდან, რაც სახელშეკრულებო ბოჭვის გათვალისწინებით, ნებისმიერ, განსაკუთრებით, შესრულებაზე ორიენტირებულ კონტინენტურ-ევროპულ მართლწესრიგში, მხოლოდ კანონით განსაზღვრული ნორმატიული და ხელშეკრულების მოშლისათვის მკაცრი წინაპირობების არსებობის შემთხვევაშია დასაშვები.

უმრავლეს მართლწესრიგში ვალდებულების მნიშვნელოვანი, ფუნდამენტური დარღვევაა ის ზოგადი საფუძველი, რომელსაც სახელშეკრულებოსამართლებრივი კავშირი ხელშეკრულების მოშლის/გასვლის სამართლებრივ რეჟიმში გადაჰყავს. ხელშეკრულების მოშლის მიზნებისათვის სახელშეკრულებო ინტერესის ხელყოფის ხარისხობრივი კრიტერიუმია მნიშვნელოვანი, რომელიც ქართულ სამართალში ვალდებულების მნიშვნელოვანი დარღვევისა⁶⁰ და და-

⁵⁷ ხარვეზიანი საზოგადოების თეორიის შესახებ იხ. Kindl J. (2019), *Gesellschaftsrecht*, 2. Auf., Baden-Baden, Verlag Nomos, §13 Rn. 1 ff.

⁵⁸ Klass G. (2018), *Interpretation and Construction in Contract*, Georgetown University Law Center, 1; ბაჩიაშვილი ვ. (2013), 'ხელშეკრულების განმარტება ევროპული სახელშეკრულებო სამართლის პრინციპების მიხედვით და საქართველოს კანონმდებლობაში მისი იმპლემენტაციის მიზანშეწონილობა', თსუ იურიდიული ფაკულტეტი, „სამართლის ჟურნალი“, #1, 6.

⁵⁹ ზოიძე ბ. (2005), *ევროპული კერძო სამართლის რეცეპცია საქართველოში*, თბ., 183, 291.

⁶⁰ Chitashvili N. (2016), 'Concept of Fundamental Breach in Comparative Perspective and its Impact on Georgian

მატებითი შესრულების პრიმატის (399-ე II, 405-ე I), უნიფიცირებულ სამართალსა⁶¹ და არაერთ მართლწესრიგში ფუნდამენტური დარღვევის და გერმანულ სამართალში დამატებითი შესრულების (*nachshrift*) კონცეპტით ვლინდება.

ქართულ სამართალში გრძელვადიანი სახელშეკრულებო ურთიერთობის მოშლა დასაშვებია როგორც მნიშვნელოვანი დარღვევის (399-ე II), ისე პატივსადები ინტერესის გათვალისწინებით (399-ე I). თუმცა, რეციპირებული გერმანიისა და ყველა იმ ქვეყნის მართლწესრიგის სულისკვეთების გათვალისწინებით, რომელიც წესდებით გაუთვალისწინებელი მნიშვნელოვანი საფუძვლით აღიარებს პარტნიორის იძულებით გარიცხვას, მხოლოდ ვალდებულების არსებითი დარღვევა შეიძლება დაედოს საფუძვლად პარტნიორთან სახელშეკრულებო კავშირის მოშლას. ამიტომაც პარტნიორის გარიცხვის საკითხი ქართულ სამართალში სწორედ 399-ე II მუხლის საფუძველზე უნდა განაალიზდეს და ვალდებულების დარღვევის შემთხვევით შემოიფარგლოს.

აქვე პარტნიორის გარიცხვისას ხაზის უნდა გაესვას ორმხრივ, სანაცვალგებო ხელშეკრულებაზე უარის⁶², ხელშეკრულებიდან გასვლის (405-ე I, 352-ე მუხლი) ინსტიტუტის გამოყენების გამორიცხვას, რადგან ხელშეკრულების მოშლის დროს, როგორც წესი, არ ხდება შესრულებისა და სარგებლის უკუქცევა, მხარეთა ვალდებულებები *ex nunc* ეფექტით ქარწყლდება. ხელშეკრულების მოშლის რეჟიმის გამოყენება დასაშვებია ცალმხრივი ვალდებულების შემთხვევაში.⁶³ პარტნიორთან ხელშეკრულების მოშლის რეჟიმის გამოყენებას ხელშეკრულებაზე უარის/ხელშეკრულებიდან გასვლის ნა-

ცვლად, საზოგადოების ხელშეკრულების არასინალგმატური ბუნებაც განაპირობებს.⁶⁴

3. გულისხმიერების ვალდებულების დარღვევა, როგორც პარტნიორის გარიცხვის მნიშვნელოვანი საფუძველი

პარტნიორის საზოგადოებიდან გარიცხვის წესდებით გაუთვალისწინებელი მნიშვნელოვანი საფუძველი ზოგადი წინაპირობის სახით ვალდებულების დარღვევაა. თუმცა, მნიშვნელოვანია რა ტიპის დარღვევა, რა მასშტაბის მართლწესრიგის დაზიანება შეიძლება გარიცხვის თვითკმარ საფუძვლად განიშარტოს. დასადგენია შეიძლება თუ არა მნიშვნელოვან დარღვევაში მოვიაზროთ გულისხმიერების ვალდებულების კატეგორია როგორც ხელშეკრულებით/წესდებით პირდაპირ გაუთვალისწინებელი ვალდებულება. ამისათვის აუცილებელია გულისხმიერების ვალდებულების დამოუკიდებელი ტიპის დარღვევად აღიარების დოგმატური საფუძვლების ძიება გერმანულ, უნიფიცირებულ და ქართულ სამართალში.

გერმანიაში ვალდებულებითი სამართლის 2002 წელს განხორციელებული ფუნდამენტური რეფორმით⁶⁵ ვალდებულების დარღვევის ცნების უნიფიცირება და უნიფიცირებული სამართლებრივი ინსტიტუტების⁶⁶ კონცეპტუალური სულისკვეთების საკანონმდებლო რეგლამენტაცია იქნა უზრუნველყოფილი. რეფორმამდელი რეგულირებისგან განსხვავებით, ვალდებულების ყოველგვარი შეუსრულებლობა გაერთიანდა საერთო ცნებაში⁶⁷ – ვალდებულების დარღვევა (*Pflichtverletzung*), რომელმაც მოიცვა ოთხი სახის შეუსრულებლობა: 1) მოვალის მიერ ვადის გადაცილება; 2) ვალდებულების შესრულების შეუძლებლობა; 3) ნაკლიანი შესრულება; 4) კონტრაჰენტის ქონებრივი სიკეთისა და ინტე-

Law', *Polish-Georgian Law Review*, Faculty of Law and Administration University of Warmia and Mazury in Olsztyn Faculty of Law Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, №2'16, 49-93.

⁶¹ იხ. PECL 8:103, DCFR 3:502.

⁶² Fastrich in: Baumbach/Hueck (Hrsg.) (2019), *GmbHG Kommentar*, Auf. 22, München, C. H. Beck, §2 Rn. 6.)

⁶³ ვაშაკიძე გ. ნიგნში: ჭანტურია ლ. (რედ.), გელაშვილი ი., რუსიაშვილი გ., ვაშაკიძე გ., ალადაშვილი ა., მესხიშვილის ქ., მონონელიძე ნ., ბათლიძე გ., ჯორბენაძე ს., სვანაძე გ., განურელია ა., რობაქიძე ი. (2019), *სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი*, III ნიგნი, თბ., 660.

⁶⁴ Hopt in: Baumbach/Hopt (Hrsg.) (2018), *HGB Kommentar*, 38. Auf., München, C. H. Beck, §105 Rn. 47.

⁶⁵ Zimmermann R. (2002), *Breach of Contract and Remedies under the New German Law of Obligations*, Roma, 2002, 1-5.

⁶⁶ CISG, UNIDROIT Principles, PECL.

⁶⁷ Löwisch M. (2003), 'New Law of Obligations in Germany', *Ritsumeikan Law Review*, Vol. 20, 144.

რესის დაცვის (გულისხმიერების) ვალდებულება⁶⁸. ამიტომ გსკ-ის 241-ე II პარაგრაფში განმტკიცდა გულისხმიერების ვალდებულების დაცვის, როგორც ხელშეკრულებით გაუთვალისწინებელი, მაგრამ იმთავითვე ნაგულისხმევი ვალდებულების კატეგორია, რომლის შეუსრულებლობა ჩაითვალოს დამხმარე ვალდებულების დარღვევად⁶⁹ და გაერთიანდა როგორც დამოუკიდებელი და სრულფასოვანი ტიპის დარღვევა ვალდებულების დარღვევის სახეთა ერთიან სისტემაში ძირითადი ვალდებულების დარღვევის გვერდით⁷⁰. გულისხმიერების ვალდებულება გათანაბრებულია ძირითადი ვალდებულებების დარღვევასთან მეორეული მოთხოვნის უფლებებზე - ამ შემთხვევაში ხელშეკრულების მოშლის უფლების ნარმოშობაზე თანაბარი ზეგავლენის შესაძლებლობით.⁷¹

გულისხმიერების ვალდებულების დარღვევის შემადგენლობა საზოგადოების იმ ინტერესის ხელყოფით იზომება, რომელიც მას საერთო ეგზისტენციალური მიზნის (სსკ-ის 24-ე I მუხლი) გათვალისწინებით შეიძლება ჰქონდეს⁷². საზოგადოების ზეინდივიდუალური მიზნის დაცვა მალდება პარტნიორის კერძო, ინდივიდუალურ ინტერესზე, რაც საზოგადოების ხელშეკრულების ნაგულისხმევი არსია, თუნდაც იგი ხელშეკრულებაში ძირითადი ვალდებულების სახით მითითებული არ იყოს.

გულისხმიერების ვალდებულების მნიშვნელოვანი ხარისხით დარღვევა, როგორც დარღვევის დამოუკიდებელი სახე ქართულ სამართალშიც აფუძნებს ხელშეკრულების მოშლის

უფლებას (ანალოგიით 399-ე II მითითებას აკეთებს ხელშეკრულებიდან გასვლის 405-ე მუხლზე), რაც გამომდინარეობს 405-ე III (ბ), 316-II, 405-ე III (ა) მუხლებიდან. გულისხმიერების ვალდებულების დარღვევა, რომელსაც დაცვის ორბიტაში კონტრაჰენტის უფლებებისა და ქონების განსაკუთრებული დაცვის ვალდებულება შემოყავს, იმდენად მნიშვნელოვანია, რომ მას შეიძლება ყველაზე მძიმე (*ultima ratio*) სამართლებრივი დაცვის მექანიზმი დაუპირისპირდეს ხელშეკრულების მოშლის სახით⁷³. ამდენად, განსხვავება გულისხმიერების ვალდებულებასა და სხვა ძირითადი ვალდებულების დარღვევას შორის არ არსებობს ხელშეკრულების მოშლის უფლებაზე ხელმისაწვდომობის კუთხით.⁷⁴ გულისხმიერების ვალდებულების დარღვევა თვითკმარი საფუძველია ხელშეკრულების გაუქმებისათვის და აღნიშნულისთვის არ საჭიროებს ძირითადი ვალდებულების დარღვევის (მაგალითად, შესატანის განხორციელების, თუ სხვა) კუმულაციურ არსებობას. თუმცა თუ საზოგადოების ინტერესის დაცვა უფრო ნაკლებად მკაცრი, დარღვევის თანაზომიერი სანქციების მეშვეობით არის შესაძლებელი, მაშინ ხელშეკრულება უნდა შენარჩუნდეს⁷⁵. მაგალითად, თუ ზიანის მიმყენებელი პარტნიორი ამავდროულად საზოგადოების დირექტორია და საზოგადოებისათვის არსებითი საფრთხის გასანეიტრალებლად საკმარისია მხოლოდ დირექტორის მმართველობითი პოზიციიდან მისი ჩამოშორება, მაშინ გარიცხვა არ უნდა განიმარტოს დარღვევის პროპორციულ კორპორაციულ სანქციად. გრძელვადიანი ვა-

⁶⁸ Zimmermann R. (2002), *Breach of Contract and Remedies under the New German Law of Obligations*, Roma, 2002, 24.

⁶⁹ Markesinis S.B., Unberath H., Johnston A. (2006), *The German Law of Contract – A Comparative Treatise*, 2nd ed., Oregon, Hart Publishing, Oxford and Portland, 283; Reimann M. (2009), 'The Good, the Bad, and the Ugly: The Reform of the German Law of Obligations', *Tulane Law Review*, Vol. 83, 888.

⁷⁰ Markesinis, S.B., Unberath, H., Johnston, A. (2006), *The German Law of Contract – A Comparative Treatise*, 2nd ed., Oregon, Hart Publishing, Oxford and Portland, 379.

⁷¹ იხ. PECL 1:301 (4).

⁷² Dalley P.J. (1999), 'The Law of Partner Expulsions: Fiduciary Duty and Good Faith', *Cardozo Law Review*, Vol. 21-181, 190.

⁷³ მაჭარაძე მ. (2008), 'ხელშეკრულებიდან გასვლა და ხელშეკრულების მოშლა - განსხვავება და სამართლებრივი შედეგები', „ქართული სამართლის მიმოხილვა“, სპეციალური გამოცემა, 129; კროპპოლერი ი. (2014), *გერმანიის სამოქალაქო კოდექსი, სასწავლო კომენტარი*, თბ., 220.

⁷⁴ Graffi L. (2003), 'Case Law on the Concept of "Fundamental Breach" in the Vienna Sales Convention,' *International Business Law Journal*, No.3, 349.

⁷⁵ Schmidt in: Beck OK BGB § 323, Rn. 39 უთითებს ვაშაკიძე გ. ნიგნო: ჭანტურია ლ. (რედ.), გელაშვილი ი., რუსიაშვილი გ., ვაშაკიძე გ., ალადაშვილი ა., მესხიშვილის ქ., მოწონელიძე ნ., ბათლიძე გ., ჯორბენაძე ს., სვანაძე გ., განერელია ა., რობაქიძე ი. (2019), *სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი*, III ნიგნი, თბ., 670.

ლდებულებითი ურთიერთობების თავისებურება ისაა, რომ იგი წარმოშობს უფრო ფართო - სამართლებრივი სიკეთის დაცვისა და გულისხმიერების ვალდებულებებს. ამიტომაც სახელშეკრულებო ან კანონისმიერი რეგულირების არარსებობის დროს შესაძლებელია მათი შეწყვეტა დარღვევის გამო⁷⁶. გულისხმიერების დარღვევა შესაძლო იმდენად ხელყოფედს ნდობას, ინვესტდეს სამომავლო შესრულების ინტერესის დაკარგვას, რომ გსკ-ში კანონმდებელი ხშირად გამორიცხავს დამატებითი ვადის დანების ვალდებულებას და კრედიტორს პირდაპირ ანიჭებს შესრულების ნაცვლად ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის უფლებას.⁷⁷

გულისხმიერების ვალდებულების დარღვევის საფუძვლით ხელშეკრულების მოშლისას კრედიტორმა უნდა დაამტკიცოს, რომ მან დაკარგა ნდობა მის კონტრაქტში, რის გამოც მას არ შეიძლება მოეთხოვოს ხელშეკრულების გაგრძელება. ამასთან, აუცილებელი არ არის რომ მოვალე არღვევდეს ძირითადი შესრულების მოვალეობებს⁷⁸. მსგავსად გერმანულ სამართალში პარტნიორის გარიცხვა მნიშვნელოვნად უკავშირდება პარტნიორის პიროვნულ ფაქტორს, რომელიც განაპირობებს მის მიუღებლობას სხვა პარტნიორებისა და საზოგადოებისათვის⁷⁹. გულისხმიერების დარღვევა უნდა იყოს იმდენად არსებითი, რომ ის მოვალის პიროვნებაში, მის პროფესულ უნარებში ნდობას სპობდეს. უმნიშვნელო, მაგრამ განგრძობითი დარღვევების ერთობლიობამაც შეიძლება წარმოშვას ხელშეკრულების მოშლის უფლება,

თუ მოვალის გაფრთხილების შემდეგ დარღვევები განმეორდება. განსაკუთრებით გრძელვადიან ურთიერთობებში, გასათვალისწინებელია ნდობის ფაქტორი და ურთიერთობის ხასიათი, რომელიც გაამართლებს გულისხმიერების დარღვევის საფუძვლით ხელშეკრულების მოშლის ლეგიტიმურობას⁸⁰.

პარტნიორთან გრძელვადიანი სახელშეკრულებო ურთიერთობის მოშლის წინაპირობად დამატებითი ვადის დანებისა თუ გაფრთხილების სავალდებულოობის ზოგადი წესი (სსკ-ის 399-ე II) კანონით განსაზღვრულ და საქმის ინდივიდუალიზაციიდან გამომდინარე გონივრულ გამონაკლისებს აღიარებს (სსკ-ის 405-ე II). დამატებითი ვადის გონივრულობა ფასდება ობიექტურად, კრედიტორისა და მოვალის ინტერესების შეჯერებით⁸¹ და ვალდებულების თავისებურების გათვალისწინებით.⁸² პასიური ვალდებულებების დროს დამატებითი ვადის მოთხოვნა იცვლება გაფრთხილებით. თუმცა, 405-ე II მუხლის „გ“ ნაწილი ამართლებს ხელშეკრულების დაუყოვნებლივ მოშლას ორმხრივი ინტერესების შეჯერებით და როდესაც დაყოვნებამ შეიძლება მეტი ზიანი გამოიწვიოს⁸³. თუ პარტნიორის მიერ ვალდებულების დარღვევა განზრახი ქმედებითაა გამოხატული და იგი კატეგორიულად, ერთმნიშვნელოვნად უარს აცხადებს ამ ქმედების გამოსწორებაზე ან მიუთითებს ზიანის მიმყენებელი ქმედებების განხორციელების მყარ გადაწყვეტილებაზე, მაშინ 405-ე მუხლის I ნაწილის ძალით გამოირიცხება გაფრთხილების შემდგომ დარღვევის გა-

⁷⁶ კროპპოლერი ი. (2014), *გერმანიის სამოქალაქო კოდექსი, სასწავლო კომენტარი*, თბ., 119.

⁷⁷ იხ. შესრულების ნაცვლად ზიანის ანაზღაურების ინსტიტუტი სსკ-ის 394-ე II მუხლი, ასევე გერმანიის სამოქალაქო კოდექსის 282-ე პარაგრაფი 241-ე I პარაგრაფთან კავშირში.

⁷⁸ ვაშაკიძე გ. ნიგნში: *ჭანტურია ლ. (რედ.), გელაშვილი ი., რუსიაშვილი გ., ვაშაკიძე გ., ალადაშვილი ა., მესხიშვილის ქ., მონონელიძე ნ., ბათლიძე გ., ჯორბენაძე ს., სვანაძე გ., განწერელია ა., რობაქიძე ი. (2019), სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი*, III ნიგნი, თბ., 668.

⁷⁹ Hugh T., Scogin Jr. (1993), 'Withdrawal and Expulsion in Germany: A Comparative Perspective on the "Close Corporation Problem"', *Michigan Journal of International Law*, Vol.15:127, Iss.1, 4.

⁸⁰ ვაშაკიძე გ. ნიგნში: *ჭანტურია ლ. (რედ.), გელაშვილი ი., რუსიაშვილი გ., ვაშაკიძე გ., ალადაშვილი ა., მესხიშვილის ქ., მონონელიძე ნ., ბათლიძე გ., ჯორბენაძე ს., სვანაძე გ., განწერელია ა., რობაქიძე ი. (2019), სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი*, III ნიგნი, თბ., 669.

⁸¹ მაჭარაძე მ. (2008), 'ხელშეკრულებიდან გასვლა და ხელშეკრულების მოშლა - განსხვავება და სამართლებრივი შედეგები', *„ქართული სამართლის მიმოხილვა“*, სპეციალური გამოცემა, 135.

⁸² ზოიძე ბ. (2001), *სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი*, III ნიგნი, თბ., 441.

⁸³ ვაშაკიძე გ. ნიგნში: *ჭანტურია ლ. (რედ.), გელაშვილი ი., რუსიაშვილი გ., ვაშაკიძე გ., ალადაშვილი ა., მესხიშვილის ქ., მონონელიძე ნ., ბათლიძე გ., ჯორბენაძე ს., სვანაძე გ., განწერელია ა., რობაქიძე ი. (2019), სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი*, III ნიგნი, თბ., 668.

ნმეორებითი ფაქტის აუცილებლობა ხელშეკრულების მოსაშლელად. ამავ ელოგიკით გამოირიცხება დამატებითი ვადის დანიშვნის საჭიროება, თუ მოვალე გონივრულ ვადაში კრედიტორის პრეტენზიაზე რეაგირებას არ ახდენს, მსგავსი უმოქმედობა გაუტოლდება ერთმნიშვნელოვან უარს⁸⁴.

პარტნიორთან გრძელვადიანი სახელშეკრულებო ურთიერთობის მოშლა - გარიცხვა უნდა დაიშვებოდეს მოსალოდნელი დარღვევის (*antizipierter Vertragsbruch*) (გსკ-ის § 323-ის მე-4 ნაწილი) (სსკ-ის 405-ე IV მუხლი) შემთხვევაშიც. ეს კონსტრუქცია კრედიტორს უფლებას ანიჭებს მოშალის ხელშეკრულება სანამ ვალდებულების შესრულება ვადამოსული გახდება თუ ამკარაა რომ დადგება ხელშეკრულების მოშლის საფუძველი. ამ კონსტრუქციის გამოყენება მხოლოდ იმ ვალდებულებებს მიემართება, რომელიც შესრულების ვადითაა განსაზღვრული და მოვალე ერთმნიშვნელოვნად აცხადებს უარს მის შესრულებაზე, მართლსაწინააღმდეგო ქმედებების განხორციელების მიზანი განცხადებულია და ამკარაა დარღვევის მოსალოდნელი გარდუვალობა⁸⁵. აუცილებლად უნდა იქნეს გათვალისწინებული ისიც, რომ კრედიტორს მისი კონტროლის სფეროს ფარგლების გათვალისწინებით ეკისრება ვალდებულების დარღვევისა თუ ზიანის თავიდან აცილების, შემცირების მოვალეობა (სსკ-ის 415-ე II მუხლი), რომლის დაუცველობაც წარმოშობს შერეული პასუხისმგებლობის საკითხს. ამიტომ საზოგადოებას ეკისრება ვალდებულება არ მიიყვანოს პარტნიორის ქმედება საზოგადოების საქმიანობის გამოუსწორებელ დამძიმებამდე და განახორციელოს პარტნიორის გარიცხვა საზოგადოების ინტერესის არსებითი ხელყოფის გარდუვალი სავარაუდოობის პირობებშიც. აღიარებულია, რომ საზოგადოების მიზნის და-

ცვა თითოეული პარტნიორის სტატუსის თანმდევი მოვალეობაა და კორპორაციის ყოველი წევრის საზრუნავს წარმოადგენს.⁸⁶ ამ შემთხვევაში საზოგადოების მტკიცების ტვირთი იმდენად მაღალია, რომ ის უნდა ცხადყოფდეს პარტნიორის მოსალოდნელი ავზრახული ქმედების თანმდევად საზოგადოების მიზნის მიღწევის გარდუვალ საფრთხეს.

4. ლოიალობის მოვალეობის დარღვევა, როგორც გარიცხვის შესაძლო საფუძველი და მისი კავშირი გულისხიერების ვალდებულების დარღვევასთან

პარტნიორის კეთილსინდისიერი ქცევის მოვალეობა სსკ-ით დადგენილი უნივერსალური ნორმატიული პრინციპიდან (მე-8 III მუხლი) გამომდინარეობს და ვრცელდება პარტნიორთა შეთანხმებით დაფუძნებულ ურთიერთობაზეც⁸⁷. თუმცა, ამ შემთხვევაში კეთილსინდისიერების ზოგად ნორმასთან შედარებით გულისხმიერების ვალდებულება კონკრეტული შინაარსის მომცველია, რამეთუ დაცვის ორბიტაში საზოგადოების ინტერესებსა და ქონებრივი უფლებების განსაკუთრებული დაცვის მოვალეობას აქცევს. კეთილსინდისიერების პრინციპი დამოუკიდებლად ვერ უზრუნველყოფს საზოგადოების ინტერესების სპეციალურ დაცვას, რომელიც ცალკეულ შემთხვევაში ინდივიდუალურ ინტერესებზე მაღლა საზოგადიე-

⁸⁴ Schmidt, Beck OK BGB, § 323, rn. 21, უთითებს ვაშაკიძე გ. ნიგნში: ჭანტურია ლ. (რედ.), გელაშვილი ი., რუსიაშვილი გ., ვაშაკიძე გ., ალადაშვილი ა., მესხიშვილის ქ., მონონელიძე ნ., ბათლიძე გ., ჯორბენაძე ს., სვანაძე გ., განჯელია ა., რობაქიძე ი. (2019), *სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი*, III ნიგნი, თბ., 667.

⁸⁵ Mossler P. (2002), *Rücktrittsrecht vor Fälligkeit bei solvenzbedingten Zweifeln an der Leistungsfähigkeit des Schuldners* (§ 323 IV BGB), ZIP, SS.1831, 1835.

⁸⁶ ბურდული ი. (2010), შენატანის განუხორციელებლობის სამართლებრივი შედეგი: უტოპიური შეხედულება სსკ-დან პარტნიორის გარიცხვის შესახებ, „სამართლის ჟურნალი“, #1-2, 21, შემდგომი მითითებით: Reinisch, *Der Ausschluss von Aktionären aus der Aktiengesellschaft*, Verlag Otto Schmidt, Köln 1992, 13.

⁸⁷ Dalley P.J. (1999), 'The Law of Partner Expulsions: Fiduciary Duty and Good Faith', *Cardozo Law Review*, Vol. 21-181, 193; Johnson S. (2002), 'Duties Under the Utah Revised Limited Liability Company Act: Analysis of a Statutory Conflict', *Utah Law Review*, Vol. 551, 4; Roche V.M. (2003), 'Bashing the Corporate Shield': The Untenable Evisceration of Freedom of Contract in the Corporate Context', *The Journal of Corporation Law*, Vol. 28, Iss. 2, 3; Butler H.N., Larry, E. Ribstein L.E. (1990), 'Opting Out of Fiduciary Duties: a Response to the Anti-Contractarians', *Washington Law Review*, Vol. 65, Num. 1, 2.

ბის ინტერესების დაყენების საჭიროებითაა განპირობებული. სწორედ საზოგადოების ინტერესების უპირატესი დაცვა გულისხმობს და უფრო კონკრეტულად ლოიალობის ვალდებულებების რეალიზებით მიიღწევა⁸⁸. კეთილსინდისიერებისა და გულისხმიერების ზოგადსამართლებრივ ვალდებულებასთან ერთად აუცილებელია გაანალიზდეს პარტნიორის ფიდუციური⁸⁹ მოვალეობები, რომელიც, ერთი მხრივ, ლოიალობისა (ანგარიშვალდებულების, ინდივიდუალურ ინტერესზე ორიენტირებისა და კონკურენტული ქმედებების აკრძალვის, ინფორმაციის მინოდების ვალდებულების) და, მეორე მხრივ, საზოგადოებასა და პარტნიორებზე ზრუნვის მოვალეობაში გამოიხატება⁹⁰.

ლოიალობის მოვალეობა ითვალისწინებს საზოგადოების საუკეთესო ინტერესისადმი პირადი ინტერესის დაქვემდებარებას⁹¹ და სამართლიანობის ზოგადი წესების დაცვას ურთიერთობის განხორციელების პროცესში.⁹² ერთგულების მოვალეობიდან გამომდინარე პარტნიორს ეკრძალება შექმნას ისეთი ვითარება, რომელიც საფრთხის ქვეშ დააყენებდა საზოგადოებას, მის ინტერესებს, ქონებას და, თანმდევად პარტნიორთა კონსოლიდირებულ საე-

რთო ინტერესს⁹³. ამ პერსპექტივიდან, ლოიალობის მოვალეობა არსობრივად, მისი ნორმატიული დაცვის მასშტაბის გათვალისწინებით, გულისხმობს ზოგადვალდებულებითსამართლებრივ ვალდებულებას უახლოვდება, თუმცა მასთან შედარებით უფრო სპეციალურია, რადგან დაცვის კიდევ უფრო მაღალ სტანდარტს აწესებს. ლოიალობის მოვალეობა, რომელიც საზოგადოებას მიემართება და მის საზიანოდ არსებითად მაღალი ხარისხით ირღვევა⁹⁴, უნდა წარმოადგენდეს გარიცხვის საფუძველს. აღნიშნული საფუძვლით პარტნიორის გარიცხვას იცნობს გერმანული სასამართლო პრაქტიკა.⁹⁵

IV. დასკვნის სანაცვლოდ

წესდებით გაუთვალისწინებელი, მაგრამ მნიშვნელოვანი საფუძვლით საზოგადოებიდან პარტნიორის იძულებითი გარიცხვის საკითხთან მიმართებით გერმანული სამართალი ქართული სამართლისთვის მხოლოდ სამართლის პოლიტიკის გააზრებისა და გადაწყვეტის წყაროდ იქცა. გერმანული სამართლის ეპიზოდური, ფრაგმენტული რეცეფციის გავლენით საკითხის გერმანული, პოზიტიურსამართლებრივი გადაწყვეტის იდენტური გაზიარება შეუთავსებლობას ავლენს ქართულ ნორმატიულ რეალობასთან. ქართული მონესრიგებისადმი კონტექსტუალურ-სისტემური, ისტორიულ-განმარტებითი მიდგომა ადასტურებს, რომ გერმანული სამართლის სისტემური არქიტექტურა ქართულ სამართალში შენარჩუნებულია. ეს გამოიხატება საზოგადოების (პარტნიორთა ერთობლივი) მიზნის ხელმყოფი პარტნიორის გარიცხვის პატივსაღები ინტერესის აღიარებით. თუმცა, ეს ინტერესი ქართულ სა-

⁸⁸ Gartenberg E., King T. (2003), 'Fiduciary Duties in Partnerships and Limited Liability Companies under California Law', *California Business Law Practitioner Fall*, 98.

⁸⁹ ნდობის ელემენტი არსებითაა ამერიკულ სასამართლო პრაქტიკაში: *Leff v. Gunter* (1993) 33 C3d 508, 514, 18 CR 777; *BT-I v Equiatble Life Assur. Soc'y* (1999), 75 CA 4th 1406, 89 CR2d 811; *AB Group v. Werthur* (1997) 75 CA 4th 1022, 69 CR 2d 652; *Donahue v. Rodd Electrotpe Co. of New England, Inc.* 328 N.E.2d 505 (1975). იხ. ასევე, სუს, სამოქალაქო, სამენარმო და გაკოტრების საქმეთა პალატის 2007 წლის 24 ივლისის გადაწყვეტილება #ას-390-741-07; ასევე სუს, 2007 წლის 13 მარტის განჩინება #ას-556-939-06.

⁹⁰ Gartenberg E., King T. (2003), 'Fiduciary Duties in Partnerships and Limited Liability Companies under California Law', *California Business Law Practitioner Fall*, 95.

⁹¹ Coffee J.C. (1989), 'Contractual Freedom in Corporate Law; Articles & Comments: The Mandatory/Enabling Balance in Corporate Law: An essay on the Judicial Role,' *Columbia Law Review*, Vol. 89:1618, 1.

⁹² *Pepper v. Litton*, 308 U.S. 295, 311 (1939);

⁹³ Dalley P.J. (2001), 'To Whom It May Concern: Fiduciary Duties and Business Associations', *Delaware Journal of Corporate Law*, Vol. 26:515, Num. 2, 3.

⁹⁴ Moore T.S. (2000), 'The Policy of Opting-Out of the Fiduciary Duties in a Limited Liability Company: Mcconnell v. Hunt Sports Enterprises', 725 N.E.2D 1193 (OHIO CT. APP. 1999), *South Texas Law Review*, Vol.42:183, 3.

⁹⁵ სასამართლოს პრაქტიკაზე მითითებით: Saenger I. (2018), *Gesellschaftsrecht*, München, Verlag Vranz Vahlen, § 17, Rn. 765.

მართალში გრძელვადიანი ვალდებულებითსამართლებრივი ურთიერთობის მოშლისათვის გათვალისწინებული სახეცვლილი რეჟიმით აღსრულდება სსკ-ის ამხანაგობის მომწესრიგებელ ნორმებში სათანადო საფუძვლების არარსებობის გამო.

საკითხის გადაწყვეტის დოგმატური მხარდაჭერა კორპორაციულსამართლებრივი და სამოქალაქოსამართლებრივი ინსტიტუტების ინტეგრირებით იქნა მიღწეული, რაც გერმანული და ქართული კერძო სამართლის მსგავსი

სისტემატიკითაც საბუთდება. გამართლებული უნდა იყოს იმგვარი სამართლის პოლიტიკა კორპორაციულ ეკონომიკაში, რომელიც საზოგადოების საქმიანობის შემდგომი გაგრძელებისა და მისი არსებობის მდგრადობის უპირატესობას წარმოაჩენს კომპანიის საქმიანობის შეწყვეტასა და ლიკვიდაციასთან შედარებით. ეს კი მნიშვნელოვანი საფუძვლისას სამოსამართლო სამართლის ლეგიტიმური ჩარევის გზით არაკეთილსინდისიერი პარტნიორის საზოგადოებიდან იძულებითი განდევნით ხდება შესაძლებელი.